

Kents funderingar

KENT OLSSON

Dammen

Året var 1981 och jag är elva år.

Det är vår och lördagsförmiddag. Radion är på låg volym och hörs långt bort. Mamma och jag sitter i köket. Jag vilar drömmande min ena hand under hakan och armbågen på bordet. Jag dricker kall Oboy och äter Skogaholmslimpa med messmör på. Hon dricker kaffe och tänder en cigarett och när hon släpper tändaren låter det som om någon knackade på dörren. Cigarettrök luktar inte gott, men det luktade faktiskt gott precis när hon tände.

Solen lyser in genom altanfönstret och ljuset speglar sig i plastmattan och upp på vårt runda lackade furubord. Mamma är djupt försjunken in en tidning. Då och då blåser hon ut röken som i solljuset ser ut som en konsertscen och i min fantasi ser jag konturerna av rockgruppen Kizz genom tjära och nikotindimman av Commerce utan filter. I mitt huvud hör jag deras låt »Detroit Rock City« och tusentals människors skrik och applåder. Dom har fått en extra gitarrist som spelar otroligt bra solo. Det är jag.

”Öppna då”, hör jag Mamma säga. Det knackar på dörren och det är inte tändaren som låter. Det är Roger, en klasskompis. Han har

Foto: Torbjörn Nääs

gummistövlar, mössa och vårjacka på sig och det har även jag några minuter senare.

”Sätt på dig en mössa. Det är inte sommar förrän Gesundaberget är rent från snö och smäll inte igen dörren så hårt”, säger Mamma.

”Ja, näddå”, ropar jag tillbaka och tar i lagom hårt och släpper dörren med okontrollerad kraft bakåt så att hela entrén håller på att ramla ihop. Dom där dörrsmällarna var ju aldrig meningen, det bara blev så. Nästan varje gång.

Vi trampar i väg uppåt på våra cyklar med siktet inställt på Ängesvägen i Gruddbo. När vi cyklar ut på stora vägen vid Sörbu tar vi båda av oss mössorna samtidigt och stoppar ner dom i fickan på våra jackor. Mössor är det ju bara småbarn som har på sig när det nästan är sommar och inte ett dugg kallt. Det känns verkligen som sommar. Det enda som finns kvar av vintern är snöhögar som varit stora som berg men nu har de smält till små gråsvarta kullar. Det ligger sand kvar på vägen och på Gesundaberget syns bruna fläckar där det tinat bort snö. Ett härligt vårtecken som jag njuter av att se varje år, än i dag.

Vi passerar Backen med Cafeterian, Posten, Banken, Hemslöjden

och Skopuben. Efter den branta kurvan vid Rune Svensson och Shellmacken svänger vi över vägen in på Uhlasgården. Roger hade kommit på att vi skulle grilla falukorv på hans engångsgrill som han hade vunnit på lotteri vid byfesten i Bodarna förra sommaren. Vi hoppade av cyklarna i farten och det skramlade rejält ute på gräsmattan när farten tog slut och våra transportmedel krockade ihop och vinglade omkull. Det luktade ladugård där hemma och det var kanske inte så konstigt eftersom Kjell, Rogers mamma Gunillas sambo var bonde. Det var en trygg doft. Vet inte varför, det bara var så.

Vi hittade allt som skulle behövas för att tända grillen och lade allt i en pappåse. Tändvätska, tändstickor, falukorv, ketchup. Men grillen var borta. Det var det enda som var kvar att lägga i påsen. Vi letade överallt men fick till sist ge upp. Vi hade ju kunnat ringa till Kjell eller Gunilla och frågat men dom hade nog förbjudit oss att ens försöka tända en grill själva och speciellt i skogen. Vi fick ge oss av vidare utan mat men en flaska saft fick vi med oss. Inte för att vi var hungriga eller hade tänkt att bli hungriga, det var nog mest grejen att få grilla själva. Hela proceduren.

Med siktet inställt rundade vi busskuren, swischade förbi tröskladan, »Ullas Arne« och nästan mitt emot »Tråmbu Manne« vek vi av in på Ängesvägen. Det är en väg som börjar vid »Tråmbu Karin« och går nästan rakt fram några hundra meter och korsas sedan av Kulåravägen. Den grusvägen leder genom tallfröodlingen och vidare till Bråmåbo. I det här området var det tillåtet att köra moped, trots att man inte hade åldern inne. Här snusade vi första gången och bakom en av enbuskarna bläddrade Roger och jag med ögon stora som traktordäck, för första gången i en porrtidning. »Paff«, ingen text och annat onödigt, som vi brukade säga. Bara bilder.

På sommaren var det en smal liten bäck som rann genom den björktäta skogen. På våren blev denna bäck stor och bred som Amazonasfloden. Någonstans ungefär på mitten av Ängesvägen rann floden precis bredvid vägen. Det var dit vi var på väg. Det var dags att bygga en rejäl damm. Vi hade pratat om det hela vintern. Hur storlagen den skulle bli, vilka fiskar vi skulle släppa i, hur vi skulle kunna få tag på en stor båt och hur vi skulle bära oss åt för att frakta dit den. Kjell hade ju en båt i Mångberg men skulle vi få låna den? Han

Värdike. Foto: Torbjörn Nääs

ägde ju flera traktorer så det skulle nog lösa sig. Det var det minsta problemet. Nu gällde det att få konstruktionen och dammen så stor och hållfast som möjligt. Den måste hålla för vattentrycket. Vi börjar med att trampa ner lera från kanterna av bäcken in mot mitten. Det doftade vårsurt och nästan som bajs av den porösa geggan som höll på att bli grund för detta gigantiska bygge. Fjolårslöv, grenar och efter en stund fick vi lov att ta av oss jackorna. Luften stod nästan still, inte en vindpust och solen värmdde dammbyggarna. Jag hade lite papper i fickan som vi bet varsin liten bit av, tuggade och sköt upp med tungan under läppen. Roger snusade »Röda lacket« medan jag tyckte att »Ettan« lät lite mer vuxet och fränt. Någon timme senare lade vi på dom sista grenarna och dammen var klar! Vi blev sittande där i slänten och njöt av vårt verk samtidigt som vi skickade saftflaskan mellan oss. Nu återstod det bara att övertyga »Uhlas Kjell« om att hämta båten. Det skulle bli en lätt match.

Vi trampar hemåt igen. Lyriska av skaparglädje och väldigt nöjda. Ungefär vid Stordiket mitt emot där min Farmor bodde på den tiden, kommer Roger helt plötsligt på var engångsgrillen är. Den ligger i en påse under sängen säger han. Med leriga stövlar står vi upp och

trampar för att få upp farten ordentligt. Vi susar in på gården och flyger av våra cyklar. Vi är rejält hungriga efter det hårda arbetet. Ytterdörren är låst men toalettönstret står på glänt. Vi bär fram en sågbock som står bakom garaget. Bocken är tung av vatten efter vintern men tanken på grillad falukorv gör att vi ändå lyckas släpa fram den till toalettönstret som får bli en alternativ väg in till maten.

Roger häver sig upp och klättrar in. Han hämtar påsen med grillsakerna, grillen och sträcker ut till mig som tar emot glatt.

Uhlasgården ser ut i dag som det såg ut då. Garage, bagarstuga, härbre, lider och ett stall. Framför härbret fanns en sandlåda och det var den bästa plats vi kunde tänka oss. Vi var ju så noga med säkerheten att vi nog skulle få beröm nu när vi valt en så bra plats att tända grillen på. Sand med en träram runt. Vi plattade ut sanden så att grillen stod stadigt och så stod vi på sargen av sandlådan, ifall det skulle slå upp lågor. Sedan höll vi på på tändvätska. Eller hela flaskan med tändvätskan blev det. Vi turades om att klämma på flaskan och så tände Roger tändsticka och i nästa ögonblick brann grillen, halva sandlådan och lågorna slog upp i härbrets timmer. På Uhlasgården sprang nu två elvaåringar i panik. Vi kastade sand på elden, slog med träpinnar som låg på marken, trampade och sparkade. Som tur är kommer Kjell hem när krisen är ett faktum. Han svär och skriker och sprutar vildsint mot elden med en brandsläckare. Det hela är över på någon minut. Det luktar tändvätska och riktigt brandrök men det är allt.

Tack och lov blev det inte värre, även om jag någon gång kryddat just den här delen av min berättelse och då har det hänt att härbret har brunnit ner.

Dammen var borta nästa dag när vi kom dit igen. Det var kanske lika bra det. Kjell hade aldrig gått med på att låna ut sin båt i alla fall, än mindre åkt och hämtat den med traktorn. Denna hade förresten aldrig fått plats i vår sjö ändå. Men det begrep vi ju inte då. Eller så gjorde vi det, men spelade med i varandras fantasier. Det är väl det som kallas att leka.

Vi hittade alltid på saker och nästan alltid utomhus. Vi badade, byggde kojor, spelade fotboll, lekte Röda vita rosen, hade hemliga klubbar, spökade för pensionärer eller metade abborre.

Men visst hände det att vi gjorde en del hyss också, som den gången som Tomas och jag kokade kaffe själva hemma hos Farmor och fick den mindre lysande idén att testa på kaffekask och efter att vi gjort det gick vi över ängen hem till Trapp Lars och Svartkitt Åke, men det är en annan historia.

Fasmor – Farmor

Det här är min Farmor Karin.

Jag har tillbringat större delen av min barndom hemma hos henne och i området runt där hon bodde i Gruddbo på Sollerön.

Där kunde man göra obegränsade mängder av chokladröra. Kakao med socker i ett glas och djävligt lite vatten. Det var helt i sin ordning att äta upp alla »Kungen av Danmark« och man behövde inte borsta tänderna.

Av Farmor fick man en slant som man kunde bränna på tuggummin i *Njuttbudi*. När man sov över hos henne fick man ligga i kökssoffan. Ett linnelakan och en filt ovanpå och så vek hon lakanet över filten på ett finurligt sätt. När man vaknade på morgonen var filten och lakandet alltid, märkligt nog på skilda ställen i bädden.

Rapp Karin Olsson, 1913-2002

Det luktade äpple, kaffe och cigarettök där man låg nerbäddad i köket och på väggen vandrade bilarnas lysen när dom svängde in mot tröskladan vid busskuren och passerade utanför och försvann. Om man lyssnade kunde man höra motorljudet ända bort till Duhlbo-gården och Knattegrop.

Den grå och slitna korkmattan hade delat sig i skarvarna och när man gick på golvet knäppte det i plankorna under. Väggeklockan tickade dovt och varje hel och halvtimme plongade det. Eller ding dong. När det hände så såg det ut som den guldfärgade pendeln stannade upp och väntade. Tick, tack.

På somrarna grävde hon mask till mig när jag skulle åka och meta och när jag kom tillbaka rensade hon abborrarna och gjorde äppelkaka. På söndagarna gick hon till kyrkan. Om jag sovit över fick jag följa med. Vi var som mest sex personer som satt utspridda i bänkarna, som jag minns. Kall Kari, Bråmå Albin, Linnea, Farmor, jag och Mås Einar.

Jag tröttnade snabbt på att sitta där men Farmor hade ofta lösa Läkerol uppblandat med tobak i rockfickan. Det gick att sälla bort tobaken med tungan om man ansträngde sig.

Så småningom blev det Farmors tur att ta plats på servicehuset Stoltgården på ön. Hon ville inte dit till en början för hon tyckte att det bara bodde gamla människor där. Att hon själv var 85 år verkade inte ha med saken att göra. Hon bodde dock in sig snabbt och trivdes riktigt bra.

Fotot på Farmor Karin har jag tagit på Bingon i Färnäs. Hon fick en förstoring i julklapp. När hon gick bort tog Pappa tavlan. Nu finns den här hemma hos mig.

”Det här med att bli gammal och äldre är ju inte så farligt ändå.
Alla andra blir ju också det”
/ Farmor Rapp Kari

Kent Olsson